

Europees Economisch
en Sociaal Comité

**Bezoek van de permanente groep Immigratie en integratie (IMI) aan Nederland
Den Haag en Utrecht, 9 februari 2024
Verslag**

Belangrijkste conclusies van het bezoek

- De integratie van immigranten voltrekt zich voornamelijk op lokaal niveau. De lokale of (in het geval van Nederland) gemeentelijke bestuursniveaus zouden meer ondersteuning, bevoegdheden en middelen moeten krijgen. In plaats daarvan gaapt er een kloof tussen enerzijds het integratiebeleid dat op nationaal niveau wordt vastgesteld en anderzijds de uitvoering van dat beleid op lokaal niveau en de manier waarop de integratie in de dagelijks realiteit verloopt. Bezuinigingen en veranderingen in het nationale beleid hebben een enorme impact op lokaal niveau.
- Kunnen communiceren in de taal van het gastland is belangrijk voor integratie. Een goede taalbeheersing is echter niet noodzakelijk, aangezien mensen zelfs zonder gemeenschappelijke taal met elkaar kunnen communiceren. Met name voor jongeren verschaft de moedertaal een gevoel van veiligheid: wanneer zij worden gedwongen de taal van het gastland te spreken en hun moedertaal op te geven kunnen zij ontworteld raken.
- Op het eerste gezicht lijkt de nationale politiek van Nederland een tamelijk harde lijn te volgen als het gaat om immigratie. Toch ziet de situatie er op lokaal niveau iets positiever uit, aangezien gemeenschappen, gemeenten en gewone burgers hun steentje bijdragen en mensen met een asiel- en migratieachtergrond proberen te helpen.
- Het nieuwe migratie- en asielpact wordt beschouwd als een gemiste kans voor echte solidariteit tussen de lidstaten. Het migratiebeleid van de EU is meer en meer gericht op grenscontroles, hoewel de EU lang niet de meeste vluchtelingen opvangt. Waarom dan die nadruk op grenscontroles?
- Het Utrechtse “Plan Einstein” is een echt succesverhaal. Het is geworteld in de gemeenschap, heeft een ecosysteem gecreëerd en stelt de lokale en niet-lokale bevolking in staat met elkaar samen te leven en te socialiseren. Helaas is dit project eerder een uitzondering. In Utrecht zijn de plaatselijke omstandigheden dusdanig dat een initiatief zoals Plan Einstein er goed kan werken. Utrecht wordt beschouwd als een vooruitstrevende en creatieve stad, de plaatselijke bevolking steunt het project en de stad beschikt over de nodige financiële middelen.

Doel van het bezoek

Het doel van het IMI-landenbezoek aan Nederland was een idee te krijgen van hoe goed Nederland het doet als het gaat om de opvang en integratie van mensen met een migratieachtergrond. Het bezoek bestond uit twee rondetafelgesprekken met het maatschappelijk middenveld en de sociale partners, en een bezoek aan “Plan Einstein Pahud” in Utrecht, waar asielzoekers, vluchtelingen en jongeren uit de buurt samen wonen, samen leren en samen werken. Dit verslag is bedoeld om de standpunten van het maatschappelijk middenveld en van degenen die betrokken zijn bij Plan Einstein getrouw weer te geven.

Rondetafelgesprek 1: Discussie over de onmiddellijke behoeften van vluchtelingen en asielzoekers

Rondetafelgesprek met UNHCR Nederland, Vluchtelingenwerk en Justice & Peace Nederland

Het Nederlandse asielbeleid is eerder gericht op het afwijzen van asielaanvragen dan op het beschermen van asielzoekers. Het jaar 2021 was een crisisjaar voor de opvang: aangezien er flink werd bezuinigd op het COA (Centraal Orgaan opvang asielzoekers) moesten er meer noodopvangcentra komen. De meeste crisis- of noodopvanglocaties bevinden zich in leegstaande gebouwen buiten de gemeenten en hebben een tijdelijk karakter. Hun ligging is problematisch omdat zij de toegang tot werk, onderwijs (met name voor kinderen) en de mogelijkheid om deel uit te maken van een gemeenschap bemoeilijken.

De achterstand bij de behandeling van de aanvragen is zorgwekkend: er zijn momenteel 70 000 aanvragen in behandeling, waarvan 40 000 asielaanvragen en 30 000 verzoeken om gezinshereniging. De termijn waarbinnen een besluit moet worden genomen is verlengd van zes maanden tot 15 maanden. De lange wachttijden hebben negatieve gevolgen voor individuele personen en gezinnen.

Er is op lokaal niveau een groot potentieel voor solidariteit, maar dit wordt niet ondersteund door de nationale overheid. “Samen Hier”, een initiatief van Justice & Peace, is het eerste Nederlandse voorbeeld van community sponsorship, waarbij inwoners vluchtelingen verwelkomen in hun gemeenschap.

Onlangs is een nieuwe wet aangenomen die de verdeling van asielzoekers over gemeenten verplicht stelt, dus niet meer op vrijwillige basis. Dit moet de druk op bepaalde gemeenten helpen verlichten en een einde maken aan de opvangcrisis.

Het gesprek ging ook over de rol van gemeenten bij migratiebeheer en de vele actoren die betrokken zijn bij het proces. Wanneer er in een gemeente een nieuwe crisisopvangplaats is, worden de bewoners geraadpleegd tijdens vergaderingen in het gemeentehuis, waar doorgaans wordt geprotesteerd tegen dit soort opvangplaatsen. Vertegenwoordigers van Vluchtelingenwerk Nederland zijn vaak aanwezig bij deze vergaderingen en krijgen veel kritiek te verduren vanwege hun werk. Zij merken op dat zij vóór de

opvangcrisis alleen met het COA te maken hadden, maar dat zij nu moeten onderhandelen met veel actoren, waaronder gemeenten, en dat deze nieuwe actoren niet begrijpen wat zij doen of wat hun toegevoegde waarde is.

Veel gemeenten weten niet goed hoe ze moeten omgaan met het aantal asielzoekers. Sommige lokale overheden geven de voorkeur aan hervestiging, omdat dit meer gestructureerd en volgens een plan verloopt. Hoewel het vanuit beleids oogpunt de voorkeur verdient, bestaat de vrees dat de quota voor hervestiging zullen worden verlaagd als gevolg van ontwikkelingen in de nationale politiek.

De nationale politiek heeft immers een impact op het asielproces en het overheidsbeleid. Toen de regering de achterstand trachtte terug te dringen door voor bepaalde nationaliteiten versnelde procedures te hanteren, zoals het proefproject voor Syrische vluchtelingen, waren er politici die stelden dat van dit soort maatregelen een aanzuigende werking zou uitgaan, waarna de regering zich gedwongen zag deze werkwijze stop te zetten.

Zelfs gemeenten die bereid zijn asielzoekers op te vangen, hebben moeite om oplossingen te vinden en worden afgeschrikt door de toenemende retoriek tegen migranten. Een voorbeeld hiervan is wat er gebeurde toen Geert Wilders, leider van de Partij voor de Vrijheid (PVV), naar zo'n vergadering in een gemeentehuis kwam. Het feit dat hij aanwezig was schrok gemeenten af, omdat zij vrezen voor de impact van zijn retoriek op de lokale gemeenschap.

Ten slotte ging de discussie over het asiel- en migratiebeleid van de EU. Het nieuwe migratie- en asielpact wordt beschouwd als een gemiste kans voor echte solidariteit tussen de lidstaten. Het migratiebeleid van de EU is meer en meer gericht op grenscontroles, hoewel de EU lang niet de meeste vluchtelingen opvangt. Daarom vroegen de panelleden van het rondetafelgesprek zich af waarom er zoveel nadruk wordt gelegd op grenstoezicht.

Rondetafelgesprek 2: Discussie over de integratie van mensen met een migranten- en vluchtelingenachtergrond in de beroepsbevolking en de gemeenschap

Rondetafelgesprek met de FNV (Federatie Nederlandse Vakbeweging), de stichting Netwerkpro, New Rootz, Maratan en New Women Connectors

Een van de aandachtspunten van de **FNV** is het bijstaan van migranten die als chauffeurs actief zijn in de wegvervoersector. Zij hanteren vier soorten migratie: ten eerste mensen die asiel en internationale bescherming vragen; ten tweede arbeidsmigratie; ten derde tijdelijke migratie, waarbij personen tijdelijk en zolang als het werk vereist in ons land blijven en vervolgens terugkeren naar hun land van herkomst; en het vierde type migratie betreft personen die in het ene land werken, maar het grootste deel van hun leven en arbeidstijd doorbrengen in een ander land, zoals vrachtwagenchauffeurs.

Veel vrachtwagenchauffeurs die actief zijn in de wegvervoersector in de EU zijn afkomstig uit Centraal-Azië, Zuid- en Zuidoost-Azië en zijn in dienst bij voornamelijk in Polen en Litouwen gevestigde ondernemingen. Zij brengen echter het grootste deel van hun arbeidstijd door in West-Europa. Als ze worden uitgebuit door hun werkgever, biedt de Nederlandse wet hun geen enkel rechts- of handhavingsmiddel. De FNV gaf voorbeelden van sterfgevallen die zijn veroorzaakt door chauffeurs als gevolg van de erbarmelijke arbeidsomstandigheden. In samenwerking met multinationale ondernemingen ontwikkelt de FNV momenteel een “due diligence” voor het wegvervoer, om uitbuiting tegen te gaan en oplossingen voor individuele gevallen uit te werken.

De **stichting Netwerkpro** is een kleine organisatie die vrouwen met een migranten- of vluchtelingenachtergrond helpt. Netwerkpro wijst erop dat vrouwen vaak geïnteresseerd zijn om kleine bedrijven of activiteiten op te starten, maar dat zij vervolgens hun belangstelling verliezen omdat het hen ontbreekt aan de juiste vaardigheden en (zelf)vertrouwen. Het doel van Netwerkpro is dan ook een brug te slaan tussen lokale bedrijven en vrouwen, door vrouwen te helpen bij hun bijscholing en hen bij te staan bij de aanwerving van personeel. Zij merken op dat het moeilijk is om deze doelgroep te bereiken omdat deze vrouwen meestal zorgtaken vervullen en niet worden aangemoedigd om actief deel te nemen aan de gemeenschap.

Maratan, wat “tweede kans” betekent in het Arabisch, werkt samen met organisaties op het gebied van IT, gezondheidszorg, logistiek en technische diensten. Zij helpen asielzoekers en vluchtelingen aan werk op een laag niveau in de sector waarvoor zijn opgeleid, om uiteindelijk weer op hun oorspronkelijke niveau aan de slag te kunnen. Er zijn in Nederland veel initiatieven om vluchtelingen aan het werk te helpen, maar 75 % van de vluchtelingen die vijf jaar in Nederland verblijven, is nog steeds afhankelijk van sociale voorzieningen en de 25 % die wel werken, werkt ver onder hun niveau.

New Rootz is een organisatie die zich richt op 14- tot 27-jarigen met een vluchtelingenachtergrond. New Rootz organiseert activiteiten voor scholen en leerlingen zoals zorg voor ouderen, community building en vrijwilligerswerk. Zij organiseren ook banenbeurzen en bedrijvenbezoeken. De jongeren waarmee zij werken, hebben een moeilijke reis achter de rug, vaak zijn het niet-begeleide minderjarigen. Zij beschikken niet over een netwerk en hebben niet dezelfde mogelijkheden als Nederlandse kinderen om hun dromen te bereiken. New Rootz probeert deze leemte op te vullen.

New Women Connectors is erop gericht vrouwen met een schat aan levenservaring in contact te brengen met beleidsmakers. Zij pleiten voor een zinvolle deelname van vluchtelingen, asielzoekers en migranten aan het beleidsdebat. Zij willen het beleid van lokaal tot nationaal en internationaal niveau met elkaar verbinden. Mensen die een bepaalde ervaring hebben meegemaakt zijn de beste experts op dat gebied en kennen de beste oplossingen voor problemen. NWC streeft er dan ook naar deze mensen in contact te brengen met de politieke besluitvormers.

De discussie spitste zich toe op de vraag “Wat is integratie?”, die zeer uiteenlopende antwoorden opleverde. En, op een meer theoretisch niveau: wat betekent integratie eigenlijk als asielzoekers en

vluchtelingen anders worden behandeld, of als deze personen het gevoel hebben dat zij hun moedertaal moeten opgeven om zich “geïntegreerd” te voelen?

Wat de toegang tot banen betreft, merkte één panellid op dat werkgevers niet geïnteresseerd zijn in arbeidsmigratie, ze staan hier niet om te springen. Hoewel er EU-wetgeving bestaat om werknemers te beschermen, is de uitvoering ervan gebrekkig, wordt de wetgeving niet gehandhaafd en is er geen fundamenteel beginsel dat werknemers op de eerste plaats stelt.

Mentorschap op lokaal niveau is van cruciaal belang voor integratie, en tot op zekere hoogte ook taal, maar tijdens de discussie werd geconcludeerd dat het kunnen communiceren in de lokale taal niet onontbeerlijk is voor integratie. Eén panellid merkte op dat ze een quiz tool hebben ontwikkeld en mensen samenbrengen die geen gemeenschappelijke taal spreken, maar er toch in slagen om met elkaar te communiceren. Het leren van de taal van het gastland is belangrijk, maar mensen mogen zich niet verplicht voelen om hun moedertaal af te zweren. Zoals een panellid opmerkte, biedt onze moedertaal een gevoel van veiligheid en mogen we niet toestaan dat jongeren volledig ontworteld raken door hun moedertaal op te geven.

Terwijl één panellid het systeem voor een betere inclusie wil wijzigen, wil een ander panellid het systeem van binnenuit veranderen. Vanuit het standpunt van een asielzoeker of vluchteling – op microniveau – moet de vooruitgang eerder als een marathon dan als een sprint worden gezien. Het vergt veel geduld en tijd om ervoor te zorgen dat vluchtelingen kunnen participeren aan de samenleving of hun oude vaardigheden weer kunnen oppakken, naast de nodige vastberadenheid, persistentie en veerkracht.

Het niet kennen van de taal hoeft geen beperkende factor voor integratie te zijn, net zo min als jezelf identificeren als migrant, asielzoeker of vluchteling. Eén panellid merkte op dat hun organisatie vrouwen met een migranten- of vluchtelingenachtergrond probeert te leren dat alle vrouwen in Nederland hebben moeten vechten voor hun recht op gelijkheid. Het vertellen van dit verhaal van verwantschap tussen vrouwen, helpt om vrouwen te inspireren en een gevoel van vrijheid en ambitie te geven.

De discussie werd afgesloten met de verschillende soorten financiering die beschikbaar zijn voor organisaties, via particuliere en overheidsfinanciering, of op EU-niveau. Duidelijk is wel dat dit geen duurzame en permanente financiering is en dat een en ander afhangt van de welwillendheid van de publieke en private sector.

Europees Economisch
en Sociaal Comité

Bezoek aan Utrecht: de Utrechtse aanpak van de integratie van migranten, beste praktijkvoorbeelden en geleerde lessen

Met de partners van de gemeente Utrecht en Plan Einstein

Plan Einstein Pahud bevindt zich in de wijk Overvecht, ongeveer 5 km van het stadscentrum van Utrecht.

Plan Einstein Pahud bestaat uit gemeenschappelijke ruimtes en een activiteitscentrum, en het is een plek waar zowel jongeren uit Overvecht als asielzoekers wonen. Het motto van Plan Einstein is “Samen leven, samen leren en samen werken”. Het is dan ook een gemengde ruimte waar jongeren uit de buurt en asielzoekers hun eigen huisvesting hebben, maar waar ze ook kunnen helpen bij het centrum en deel uitmaken van de gemeenschap.

Het activiteitscentrum van Plan Einstein is ruim opgezet, met een gemeenschappelijke woonruimte en keuken, speelruimte voor kinderen, plus vergaderzalen en kantoren. Het is een tijdelijke ruimte, die nog twee tot drie jaar beschikbaar blijft. Het centrum is geopend van maandag tot en met vrijdag tijdens de dag, en er worden regelmatig kook- of filmavonden georganiseerd. In het centrum kan gratis Engelse les worden gevolgd, er zijn cursussen in ondernemerschap en sociale activiteiten. Iedereen is welkom, ook al is het alleen maar voor een kopje koffie.

De EESC-delegatie werd hartelijk ontvangen door de asielzoekers en jongeren die er wonen, alsook door het personeel van Plan Einstein en de stad Utrecht. De delegatie kreeg een presentatie over Plan Einstein en de integratie-initiatieven van de gemeente Utrecht. Plan Einstein gaat uit van het principe dat een persoon vanaf dag 1 op weg is naar integratie. Ze leren overdraagbare vaardigheden om hun leven in Nederland op te bouwen of die ze kunnen mee te nemen als ze elders gaan wonen of als ze naar hun land van herkomst moeten terugkeren.

De delegatie kreeg een uitleg over het ecosysteem van Plan Einstein. Aangezien het centrum en de huisvesting worden gesteund en gesponsord door een groot aantal partners, moet worden aangetoond wat de meerwaarde ervan is en wat de voordelen zijn. Dit kan ook helpen om Plan Einstein te promoten bij andere gemeenten, immigratieautoriteiten en zelfs andere landen of regio's, als beste praktijkvoorbeeld op het gebied van opvang en integratie.

De delegatie ontmoette ook een jobhunter van het centrum, die asielzoekers bijstaat bij het vinden van werk. De jobhunter heeft zelf een vluchtelingenachtergrond. Het proefproject is in de zomer van 2023 van start gegaan. De cohort bestaat overwegend uit jonge mannen, die niet werkloos willen afwachten wat de uitkomst van hun asielaanvraag zal zijn. Zodra zij een vergunning of status hebben gekregen, kunnen zij beginnen met werken, meestal laaggeschoolde handarbeid. Het is niet noodzakelijk om Nederlands te spreken, maar Engels is wel handig.

Een jongere die bij Plan Einstein woont, deed ook verslag van zijn positieve ervaringen. De jongeren die er wonen beschouwen het als een kans om zich meer verbonden te voelen en hun sociale en

Europees Economisch
en Sociaal Comité

culturele horizon te verbreden, niet alleen voor henzelf maar ook voor de familie of vrienden die hen bezoeken.

Utrecht is een vooruitstrevende stad en de plaatselijke omstandigheden zijn zodanig dat Plan Einstein er tot bloei kan komen. Wat ook helpt om Plan Einstein te laten slagen, is dat de plaatselijke bevolking het project steunt. Toen het idee voor Plan Einstein voor het eerst werd besproken, verzetten de buurtbewoners zich ertegen omdat zij bezorgd waren dat zij geen prioriteit meer waren. Door zowel lokale bewoners als asielzoekers te huisvesten is er echter meer draagvlak en samenhang gekomen binnen de gemeenschap.

De delegatie was zeer opgetogen over het bezoek aan Plan Einstein Pahud.

De IMI-delegatie ontmoet Plan Einstein en partners

Achtergrond van de IMI-groep

De [thematische studiegroep Immigratie en integratie \(IMI\)](#) bestaat uit 15 leden van het EESC, waaronder 5 van groep I (werkgevers); 5 van groep II (werknemers) en 5 van groep III (maatschappelijke organisaties). De IMI ondersteunt de werkzaamheden van het EESC op het gebied van migratie en

Europees Economisch
en Sociaal Comité

asiel en streeft ernaar om: de ontwikkeling te bevorderen van een gemeenschappelijk Europees immigratie- en integratiebeleid, uitgaande van grondrechten en solidariteit en met een sterke inbreng van het maatschappelijk middenveld; de bijdrage van het EESC aan het Europees Migratieforum (EMF) voor te bereiden; en een concrete invulling te geven aan de rol van het EESC als schakel tussen maatschappelijke organisaties en de EU-instellingen op het gebied van migratiebeleid en de integratie van migranten.